

Fukt- och vattenskador i taket är det vanligaste byggfelet - så här undviker du dem

Boverket konstaterar i sin rapport att fukt- och vattenskador är både de vanligaste och dyraste byggskadorna. Dessutom uppskattas takläckagen öka i framtiden. Vi listar de vanligaste orsakerna till fukt- och vattenskador på taket och berättar hur de går att förebygga.

I Boverkets (2018) kartläggning av byggfel framgår det att läckande tak är det klart vanligaste byggfelet och att de vanligtvis uppstår redan under byggfasen. Boverket rapporterar att byggfel orsakar kostnader på upp till 50 miljarder kronor årligen och att fel i taket står för den största delen av kostnaderna.

Undersökningsresultat från Finland stärker bilden av att fukt- och vattenskador på nya tak är vanliga. En tredjedel av branschintressenterna uppgav att de första problemen på taken upptäcktes redan under de två första åren efter att byggnaden togs i bruk. Bygginpektörerna hade en ännu dystrare syn på läget. Av dem uppgav 40 % att problemen på taket ofta börjar visa sig inom de två första åren. Nästan alla uppskattade att taken inte håller utan renoveringar under den beräknade livslängden.

VILPEs produktutvecklingsdirektör Veli-Pekka Lahti har mångårig erfarenhet av takbyggen och ansvarar i dag för att utveckla takprodukter. Omfattningen av fukt- och vattenskador på nya tak förvånar honom inte.

- Byggfel på tak är ingenting nytt och de är svåra att få bukt med, säger Lahti. Det är ofta fråga om monteringsfel eller planerings- och produktionsfel. Ett annat vanligt fel är att materialet som används inte passar taket, säger Lahti.

Flacka tak mest utsatta

Ur både Boverkets kartläggning och den finländska studien framgår det att vatten- och fukt-skador är vanligast på flacka tak. I Boverkets rapport uppskattar man att vatten- och fukt-skadorna kommer att öka i framtiden, eftersom man bygger fler flacka tak. Lahti betonar att flacka tak ställer extra höga krav på alla professionella som är inblandade.

- Man måste verkligen veta vad man gör när man bygger flacka tak. Också små fel kan ställa till med stora problem, säger Lahti.

Fyra grundläggande orsaker till vatten- och fukt-skador på taket

Orsakerna till fukt- och vattenskador kan grovt indelas i fyra kategorier, även om problemen ofta hänger ihop och de bakomliggande orsakerna är desamma.

1. Fel material. Klimatet på våra breddgrader ställer högre krav på materialet när man bygger tak och monterar produkter på det.

- Vårt klimat är en utmaning när man planerar och bygger tak, säger Lahti. Väderleken växlar mycket och materialet måste tåla både höga och låga temperaturer. Det måste tåla UV-strålning och de påfrestningar som orsakas av snö och isbildning.

Stora snömängder på taket orsakar enligt Lahti en mekanisk påfrestning för takprodukterna. Det innebär att snön trycker på från olika håll och kan få produkterna att lossna eller gå sönder.

- I Centraleuropa är det vanligt att man använder flexibla plattor när man bygger plåttak. Det här materialet passar inte nordiska förhållanden överhuvudtaget, eftersom de inte klarar av de snömängder som är vanliga här, säger Lahti.

Solens UV-strålning kan föråldra takmaterialet i förtid, vilket gör att produkterna förlorar sina mekaniska egenskaper. Till exempel kan målarfärgen flagna och då kan materialet rosta och gå sönder.

Isbildning på taket är också en utmaning. Då vatten tar sig in i små springor på taket och fryser, kan sprickan bli värre eftersom det sker en volymutvidgning vid isbildning. En produkt som är inte är korrekt monterad på taket kan öka risken för sprickor, som kan fyllas med vatten och orsaka skada när det fryser.

2. Monteringsfel. Enligt Boverket är det vanligaste problemet läckande tak. De experter som Boverket har intervjuat nämnde att läckor var speciellt vanliga vid riskfyllda monteringar, såsom takfönster. Om takkonstruktionen inte tätas ordentligt vid monteringarna, kan vatten tränga in i takstrukturerna.

- Det första man ska göra för att undvika monteringsfel är att se till att man följer tillverkarens monteringsanvisningar. Enligt min erfarenhet brister det stort i att följa tillverkarnas anvisningar och då sker lätt monteringsfel, säger Lahti.

- Man glömmer att kolla upp någon sak, man bryr sig inte om att läsa monteringsanvisningarna eller så vill man fortsätta montera en produkt som man alltid har gjort, trots att tillverkaren har ändrat sina anvisningar. Man hittar på någon egen finurlig lösning som man tror ska hålla, säger Lahti.

Lahti poängterar att det är viktigt att kontrollera hur väl olika sorters material och produkter passar ihop.

3. Dåligt skydd under byggfasen. Ett annat vanligt problem är att byggmaterialet inte skyddas tillräckligt väl under byggfasen och blir skadat. När materialet ligger oskyddat, kan regn och annan fukt tränga in i konstruktionerna och orsaka problem i ett senare skede. I sin rapport uppskattar Boverket att fukt- och vattenskador orsakat av oskyddat byggmaterial kommer att öka i framtiden, eftersom det är dyrt att skydda byggmaterialet under produktionstiden.

Enligt Lahti borde allt material som kan skadas av fukt skyddas under produktionstiden. I praktiken innebär det att förvara materialet under ett tak och/eller att man bygger ett tält kring byggnaden.

- I Finland har vi en fuktkontrollkoordinator som ansvarar för att de här sakerna beaktas. Jag måste säga att det fuskas jättemycket med det här. Beställaren av byggnaden måste kräva detta av byggaren. Men jag förstår att det i praktiken är svårt att genomföra. Kostnaderna är så stora, säger Lahti.

4. Dåligt underhåll. I den finländska studien lyfte man fram vikten av underhåll, även för nya tak. Lahti poängterar att även ett nytt tak behöver underhåll och att det är viktigt att upptäcka problemen i tid innan de har hunnit växa sig större. Då kan man minimera effekterna av eventuella byggfel.

- Brist på underhåll beror ofta på att man inte har en underhållningsplan, säger Lahti. Man måste regelbundet ta bort skräp runt produkter, kontrollera tätningar och eventuella skador som har orsakats av skadedjur.

Bakomliggande orsaker

I Boverkets kartläggning nämner man främst tidsbrist och bristande kompetens som de vanligaste orsakerna till vatten- och fuktskador. De här problemen kan man se i alla skeden i byggprojektet, från planering till produktion, och hänger inte sällan ihop med en press att bygga allt billigare och snabbare. Boverket nämner som exempel snabba och bristfälliga ritningar, som i sin tur leder till att oerfarna byggare måste fatta viktiga beslut på kort varsel.

Lahti anser att det är svårt att motverka trenden med snabbt och billigt, men att produkttillverkarna har ett ansvar för att göra sina produkter så lättmonterade som möjligt.

- Jag anser att produkttillverkarna måste utveckla standardiserade produkter, som är så enkla att montera, att ingen behöver fundera på detaljer. Det här tror jag skulle minska antalet felmonteringar, säger Lahti.

Kunskap. Experterna som Boverket har intervjuat betonar att kunskap om hur man bygger rätt finns,

men att det verkar vara svårt att sprida kunskapen till rätt personer. De intervjuade experterna har även en dystur syn på utvecklingen och det generationsskifte som sker i byggbranschen. Man menar att de unga inte har erfarenhet av praktiska byggproblem och att man ser digitala program som en universallösning.

Ibland kan också kommunikationen brista, dels för att man inte alltid kan svenska tillräckligt väl och för att man helt enkelt inte känner till svenska förhållanden, såsom byggregler och teknik.

Lahti anser att de här problemen inte bara finns inom byggbranschen. Eftersom det finns många olika sätt att bygga, blir det lätt fel när man ska hantera ett så stort projekt som att bygga nytt.

- Men jag ser egentligen bara fördelar med digitala program. De har förbättrat kommunikationen mellan olika parter avsevärt. Men visst, även om de här programmen låter dig rita in saker med en millimeters noggrannhet går de naturligtvis inte att genomföra på bygget, säger Lahti.

Källor

Kartläggning av fel, brister och skador inom byggsektorn (2018:36). Utgivare: Boverket (december).

Opublicerad studie genomförd av forsknings- och undersökningsföretaget Kantar TNS i Finland och beställd av VILPE Oy. Studiens syfte var att undersöka olika intressenters erfarenheter av vatten- och fuktskador på tak i Finland. Marknadsföringsavdelningen på VILPE Oy berättar gärna mer om studien (marketing@vilpe.com).

